

Jens Fyhn Lykke Sørensen: "Essays on Rural Development – Evidence from Contemporary Denmark".

Sammenfatning:

Denne ph.d.-afhandling omfatter en introduktion og fem særskilte artikler og har den oversatte titel: "Artikler om Landdistriktsudvikling. Evidens fra Nutidens Danmark".

Formålet med afhandlingen er at analysere nogle nutidige problemstillinger inden for dansk landdistriktsudvikling. I de seneste årtier har danske landdistrikter i stigende grad været konfronteret med en række indbyrdes forbundne problemstillinger, såsom affolkning, tab af arbejdspladser og tab af offentlige serviceydelser. I nogle landdistrikter er befolkningen fx blevet reduceret med mere end 20 procent siden 80'erne. Der har været tale om en synlig tilbagegang, og den offentlige støtte til landdistriktsudvikling er steget markant over perioden. Indtil nu har danske bidrag været sparsomme i den internationale litteratur om landdistriktsudvikling, og denne afhandling er med til at råde bod på dette.

Alle fem artikler er empiriske, og forskellige estimeringsteknikker tages i anvendelse. De tre første artikler er baserede på persondata indsamlet i 2005 blandt beboere på Ærø (n=1000) og i Odense (n=1015). Spørgeskemaet blev konstrueret bl.a. med det formål at undersøge motiver bag bosætning i henholdsvis land og by, konsekvenser af hospitalslukninger samt holdninger til sundhedstematik. Den fjerde artikel anvender de Danske Værdiundersøgelser fra 1990, 1999 og 2008 (n=3560). Den femte artikel er baseret på såvel kvantitativt som kvalitativt datamateriale: kommunal meso data fra Danmarks Statistik og Det Centrale Virksomhedsregister samt kvalitative data indhentet af min medforfatter blandt beboere i tre landkommuner.¹

De tre første artikler er separate bidrag inden for temaet "Rural Bosætning". De to sidste artikler undersøger social kapital som mulig motor for landdistrikts-udvikling. I det følgende beskrives indholdet i de enkelte artikler.

Den første artikel, "Spatale Dimensioner ved Efterspørgslen på Boligejerskab. Et Dansk Land-By Perspektiv", analyserer efterspørgslen på boligejerskab ud fra et land-by perspektiv. Den introducerer en ny variabel, som får betegnelsen "Tilfredshed med Spatial Bosætningssted" ("Spatial Location Satisfaction"). Denne måler overensstemmelsen mellem faktisk og foretrukket bosætningssted på tværs af fem typer bosætningssteder: (1) en storby, (2) en mellemstor by, (3) en mindre by, (4) en landsby, og (5) ude på landet. Artiklens hovedresultat er, at sandsynligheden for at være boligejer stiger i signifikant grad med tilfredsheden med spatial bosætningssted. Artiklen indikerer dermed, at folk har stærke præferencer i forhold til geografisk bosætningssted på det rurale-urbane kontinuum. Artiklen finder et potentiale for flytning fra by til land på 7 procent. Dette betyder, at affolkningen i landdistrikterne ikke blot er et udtryk for et skift i præferencer til fordel for bosætning i byerne. Nogle byboere ville således foretrække at bo i landlige omgivelser, hvis de havde muligheden, dvs. "alt andet lige". Det selvrapporterede flytningspotentiale må anses for at være validt, eftersom niveauet for uoverensstemmelse mellem faktisk og foretrukket bosætningssted viste sig at være en signifikant faktor bag valget vedr. boligejerskab. Indtil nu har der været rejst tvivl ved validiteten af sådanne spørgeskemaspørgsmål. Artiklen er blevet publiceret i tidsskriftet *Journal of Housing and the Built Environment*.

¹ Jeg er eneforfatter på de fire første artikler.

Den anden artikel, ”Potentiel Migrationseffekt af Sygehuslukninger i Land-distrikter. Et Dansk Casestudie”, undersøger om sygehuslukninger kan føre til migration. I Danmark har de seneste år budt på en række lukninger af perifert beliggende sygehuse, og planlagte sygehuslukninger udløser ofte massive protester hos de berørte dele af befolkningen. Artiklen opstiller hypotesen, at sygehuslukninger i landdistrikter kan reducere adgangen til sundhedsydelse i en sådan grad, at nogle beboere vil vælge at fraflytte området, dvs. flytte til et andet sted, hvor der er større adgang til sundhedsydelser. Indtil nu er der ingen studier, der specifikt har belyst mulige migrationseffekter i denne sammenhæng. Artiklen trækker på spørgeskemainsamlingen på Ærø, som har et enkelt sygehus (med 19 senge i 2005). Resultaterne viser, at 29 procent ville overveje at flytte, hvis sygehuset lukker. Artiklen viser, at børnefamilier var de mest sandsynlige fraflyttere. Ældre mennesker viste sig at være de mindst sandsynlige fraflyttere, selvom det var dem, der tillagde det at bo i nærheden af et sygehus den største betydning. Beslutningstagere bør derfor overveje det potentielle tab af ressourcestærke familier samt betydningen for de ældre, før man beslutter at lukke et lille sygehus i udkanten af Danmark. Artiklen er blevet publiceret i tidsskriftet *Scandinavian Journal of Public Health*.

Den tredje artikel, ”Holdninger til Brug af Sundhedstelematik blandt Beboere i Landdistrikter. En Dansk Spørgeundersøgelse”, undersøger holdningerne til en eventuel introduktion af sundhedstelematik som et alternativ til traditionelle sundhedsydelser i danske landdistrikter. En række studier har undersøgt patienttilfredshed med specifikke applikationer, primært lægekonsultation via telefon og/eller video. Den internationale litteratur peger på, at patienter finder sådanne applikationer acceptable. Et er imidlertid at undersøge tilfredsheden med telematiske applikationer som patienter har prøvet i praksis. Et andet er at undersøge forudfattede holdninger til sundhedstelematik, hvilket denne artikel gør. Artiklen er baseret på data fra Ærø og to spørgeskemaspørgsmål vedr. holdningen til: (1) at gennemføre en lægekonsultation via video-telefon, og (2) at få ens røntgenbilleder vurderet af udenlandske læger, som er beskæftigede på udenlandske sygehuse. Artiklen viser, at Ærø beboere er relativt positive over for de to former for sundhedstelematik. En negativ holdning findes især blandt ældre mennesker og folk uden nogen form for videregående uddannelse. Artiklen er blevet publiceret i tidsskriftet *Journal of Rural Health*.

Den fjerde artikel, ”Test af Hypotesen om Højere Social Kapital i Land-distrikter. Med Danmark som Casestudie”, undersøger om der er mere social kapital på landet. Der testes i forhold til fire social kapital mål fra den Danske Værdiundersøgelse: social tillid, institutionel tillid, medlemskab af frivillige foreninger, og frivilligt arbejde i frivillige foreninger. Tidligere forskning er sparsom og foretaget primært i USA og Australien. Artiklen leverer væsentlige bidrag i forhold til den internationale litteratur. For det første analyseres et europæisk land (Danmark). Danmark er et interessant casestudie, da folk i danske landdistrikter normalt anses for at besidde en høj grad af social kapital, både den dag i dag samt rent historisk som følge af de store andelsbevægelser i det 19. århundrede. For det andet inddrager artiklen socioøkonomiske controlvariable, hvilket er blevet forsømt i tidligere studier. Sidst, men ikke mindst, anvender artiklen en urbaniseringsvariabel, der er langt mere detaljeret end set i tidligere studier. Social tillid, institutionel tillid samt medlemskab af frivillige foreninger viste sig at have samme niveau i land- og byområder. Imidlertid kunne hypotesen bekræftes med hensyn til omfanget af frivilligt arbejde i frivillige foreninger. Niveaut for frivilligt arbejde blev vurderet til at være mest velegnet til at indfange social kapital i lokalsamfundsniveau, og bekræftelsen giver dermed en vis indikation af, at der er mere social kapital på landet end i byerne. Artiklen er p.t. blevet genindsendt til tidsskriftet *Regional Studies*.

Den femte og sidste artikel, ”Den Socioøkonomiske Effekt af Social Kapital. En Dobbelt Test af Putnams Argument om Civile Samfund”, undersøger om civilt engagement i frivillige foreninger giver økonomiske gevinster på regionalt niveau. Artiklen indeholder en dobbelt test: først en kvantitativ test (statistik data) og dernæst en kvalitativ test (feltarbejde, interviews). Under anvendelse af et nyt datasæt for 30 danske udkantskommuner undersøger Test 1 sammenhængen mellem tætheden af frivillige foreninger og to økonomiske indikatorer: indkomst per indbygger og arbejdsløshedsprocent. Testen finder ikke nogen signifikant sammenhæng mellem foreningstætheden og de økonomiske indikatorer. Test 2 viser nutidige glimt at foreningslivet på landet i Danmark. Blandt andet omtales oprettelsen af en sportshal i landsbyen Skarrild. Beboere fra denne landsby oprettede en forening, skaffede finansiering og var direkte involveret i bygningen af sportshallen og i håndteringen af projektet. Projektet øgede ikke beboernes indtægter, men havde mange andre positive effekter, såsom styrkelse af fælles normer, befolkningstilflytning, human kapital (fx viden om finansiering) og generering af fysisk kapital i form af etableringen af sportshallen. Generelt er konklusionen på feltarbejdet, at den største del af de frivillige foreninger på landet i Danmark ikke er økonomisk produktive, men snarere orienteret mod udvikling af lokal, social og kulturel velfærd, som gør landdistrikter mere attraktive som besætningssteder. Artiklen er blevet publiceret i tidsskriftet *International Journal of Sociology and Social Policy*.

Jens Fyhn Lykke Sørensen
Esbjerg, september 2010